

Pyhä, arki

-lyhytelokuvan ohjaus

PYHÄ, ARKI
– lyhytelokuvan ohjaus

LAHDEN AMMATTIKORKEAKOULU
Muotoiluinstituutti
viestinnän koulutusohjelma
elokuva- ja tv-ilmaisun osasto
Opinnäytetyö, kevät 2006
Antti Rautava

Lahden ammattikorkeakoulu
Muotoiluinstituutti
Viestinnän koulutusohjelma
RAUTAVA, ANTTI: Pyhä, arki – lyhytelokuvan ohjaus
Elokuva- ja tv-ilmaisun osaston opinnäytetyö, 38 sivua, 2 liitesivua
Kevät 2006

TIIVISTELMÄ

Käsikirjoitin ja ohjasin 19 minuuttisen, fiktiivisen lyhytelokuvan Pyhä, arki. Se on absurdi draama yksinäisestä postinkantajasta ja betonilähiön ihmisistä, joita hän kohtaa. Yhteiskuntakriittinen elokuva edustaa tyyllilajillisesti mustaa komediaa, ja pyrkii osoittamaan arjen raadollisuuden tämän ajan pinnallisessa ja tunnekylmässä maailmassa, jossa yksinäisyys, välinpitämättömyys, sekä oman edun tavoittelu kanssaihminen kustannuksella ovat jokapäiväisiä epäkohtia.

Kirjallisessa osiossa käyn läpi elokuvatuotannon prosessia esituotannosta jälkitöihin ohjaajan näkökulmasta. Se pohtii lyhytelokuvaa kokeellisena tarinankerrontamuotona ja pyrkii perustelemaan tehtyjä tuotannollisia ja taiteellisia ratkaisuja.

Asiasanat: ohjaus, käsikirjoitus, lyhytelokuvatuotanto

Lahti Polytechnic
Institute of Design
Degree Programme in visual communication
RAUTAVA, ANTTI: Holiday, another day – directing a short film
Thesis for the Department of film and Television, 38 pages, 2 appendices
Spring 2006

ABSTRACT

I wrote and directed a 19 minute short film titled Pyhä, arki (Holiday, another day). It is an absurd drama about a lonely mailman and the people he encounters in a concrete suburb. Society-critical movie represents dark comedy in genre, and endeavours to point out the wretchedness in today's superficial and emotionally cold world, where loneliness, ignorance and profiting on others expenses are everyday faults.

In thesis I will go through the creating process from the pre-production to the post-production from the director's point of view. It will contemplate a short film as an experimental storytelling form and endeavours to present the productional, as well as the artistic decisions and arguments.

Key words: directing, screenwriting, short film production

SISÄLLYSLUETTELO

Aihe ja käsikirjoitus.....	4
Absurdi draama ja vieraannuttaminen.....	5
Roolitus.....	7
Elokuvan ilme.....	10
Hetki ja kokonaisuus.....	11
Jälkityöt.....	16
Yhteenveto.....	18
Käsikirjoitus.....	22
Liitteet.....	36
Lähteet.....	38

Aihe ja käsikirjoitus

”Pyhä, arki” kertoo välinpitämättömyydestä ja ihmisten välisistä etäisyyksistä. Tapahtumat sijoittuvat kerrostalolähiöön ja sen ympäristöön, miljööseen joka löytyy jokaisen isomman suomalaisen kaupungin laitamilta. Vaikka ihmiset muodostavat yhteisön, se ei tarkoita sitä, että jokainen tuntisi naapurinsa, tai että talonmiestä tervehdittäisiin pihalla. Itsekkyys on kasvava trendi: oman edun tavoittelu muista piittaamatta on normaali toimintamalli.

Elokuvan päähenkilö on postinkantaja Kusti, joka tekee kierrostaan Jouluaattona. Kustin elämä on täynnä vieraita rappuja, suljettuja ovia ja lukemattomia sukunimiä. Hän kaipaava seuraa, juttukaveria. Yksinäiselle Kustille tutustuminen ei ole kuitenkaan helppoa. Hän korvaa puutteelliset small talk – kykynsä myötäilemällä ja kuuntelemalla. Kusti ei moralisoi, ympäröivässä maailmassa sellaiset arvot eivät ole muodissa. Hän näkee vain ihmisen, mahdollisen juttukaverin.

Kusti temmataan rutiinistaan elokuvan alussa. Alkaa tapahtumasarja, jossa hän ajautuu yllättäviin, kammottaviinkin tilanteisiin. Kusti ei kuitenkaan tuomitse ketään. Hänen tapansa selviytyä on yleinen tapa selviytyä: luovitaan tilanteen ehdoilla. Kusti ei halua sankariksi, vaikka tilaisuus tarjoutuisi; hänelle riittäisi keskustelunpätkä, toiveena ehkä tutustua ihmiseen. Kustin välineet sosiaaliseen kanssakäymiseen ovat kuitenkin rajalliset, ja tässä maailmassa

Hannu Salminen, elokuvan Kusti.

ihmisten väliset etäisyydet pitkät. Tuntemattomalle voidaan puhua säästä tai vaimon jättämisestä, lopulta kaikki ovat kuitenkin yksin. Myös Kusti elokuvan lopussa. Piirtyy kuva maailmasta, jossa oikea ja väärä ovat menettäneet merkityksensä.

Elokuvan tapahtumat ovat sijoitettu jouluun. Vaikka kyseessä on rauhoittumisen aika ja hyvän tahdon juhla, se ei välttämättä lähennä ihmisiä. Päinvastoin, nyky-yhteiskunnan kulutusvelvoitteet ja materia-synnyttää-onnea -ajattelu luo vaatimattomamman toimeentulon omaaville paineita, ja saa yksinäisyyden tuntumaan lohduttomammalta ja ongelmat kärjistymään. Moni suomalainen kokee joulun ahdistavaksi ja paineita kasaavaksi ajaksi. Elokuvan yksi teema onkin näyttää, että joului ei poista arkisia, jokapäiväisiä ongelmia ja epäkohtia. Pyritään herättämään katsojassa kysymys: onko tässä meidän huomiamme, ja tarvitseeko näin olla?

Absurdi draama ja vieraannuttaminen

Keväällä 2005 minulla oli lyhytelokuvakäsikirjoitus nimeltä Lapset. Olin kirjoittanut sen itse, tarkoituksena ohjata se elokuvaksi ja opinnäytetyöksi. Tarinassa sitoutumiskammoinen nuori veistonopettaja saattaa naisystävänsä raskaaksi ja joutuu valitsemaan elämän salaisten ja intohimoisten fuck-buddy – suhteidensa ja vastuullisen vanhemmuuden väliltä. Kolmiodraama ja moraalisesti oikea loppuratkaisu. Suunniteltu tekotapa oli lähtökohtaisesti hyvin konventionaalinen. Ei puhuttakaan kokeellisesta elokuvasta, absurdista draamasta tai vieraannuttavista elementeistä. Elokuva ei kuitenkaan saanut rahoitusta. Minulle ”tarjottiin mahdollisuutta” tehdä elokuva viidelläsadalla eurolla, minkä luonnollisesti hylkäsin: ilman ammattinäyttelijöitä opinnäytetyön tekeminen ohjauksesta ei kuulostanut järkevältä. En tarkoita, etteikö amatöörinäyttelijöiden kanssa voisi työskennellä ja saavuttaa hyviä tuloksia, mutta silloisella aikataululla onnistunut roolitus oli sula mahdottomuus. Päätin luopua hankkeesta ja valmistaa uuden käsikirjoituksen. Kuvaukset siirtyivät vuodella.

”In the beginning, you are not directing; you’re producing. That’s the hardest part – to get other people involved.” –Steve Buscemi

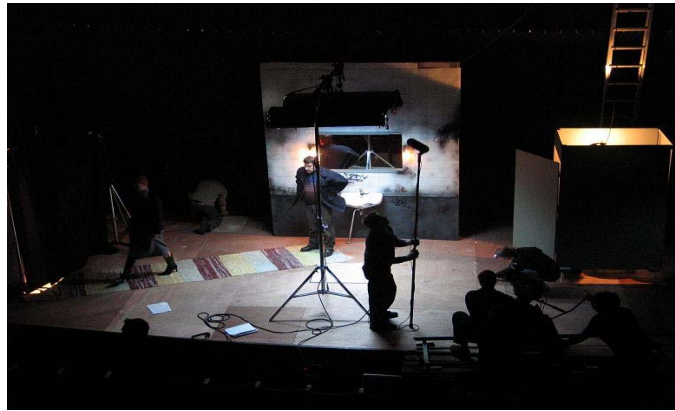
Uusi käsikirjoitukseni ”Pyhä, arki” ei myöskään mennyt kaupaksi YLElle. Tyyllilajillisesti se edusti absurdia draamaa ja mustaa komediaa. Olin suunnitellut elokuvan kuvattavaksi olemassa olevissa lokaatioissa ja käyttäväni ammattinäyttelijöitä. Rahoituksen puuttuminen näytti kuitenkin kuoppaavan tämänkin hankkeen.

Lopputyön kuvaamisen mahdollisti kuitenkin yhteistyö Teatteri Vanhan Jukon kanssa. Kyseessä oli fifty-fifty tuotanto, jossa Juko tarjoaisi tilat sekä näyttelijät, työryhmä ja kalusto tulisivat koululta. Ei rahaliikennettä. Ymmärsin, että tarjous ei ollut ainoastaan varteenotettava, vaan myös vihoviimeinen mahdollisuus ylipäättään tehdä lopputyö. Silti jouduin harkitsemaan tarkkaan. Kuvauksiin oli aikaa vain muutamia viikkoja, ja käsikirjoitus tarvitsi merkittäviä muutoksia, jotta teatteriaspektista saataisiin irti jotain uutta ja kiinnostavaa.

Hylkäsin ajatuksen Kustin kujanjuoksun sijoittamisesta kokonaisuudessaan teatteriin; postinkantajan matka lippukassalta lämpiön kautta esitykseen, sitten ehkä pukuhuoneeseen, olisi vaatinut niin paljon käsikirjoituksen muokkaamista, ettei siihen ollut yksinkertaisesti aikaa (idea ei muutenkaan kuulostanut kovin kantavalta). Halusin säilyttää käsikirjoituksen rungon, joten päätin pitää kohtaajaon, mutta sekoittaa oikeita lokaatioita ja teatterin viitteellistä lavastusta. Rupesin pyörittelemään mielessäni elokuvan avainajatuksia; välinpitämättömyyttä ja ihmisten välinearvoa. Melkein heti alkoivat vieraannuttamiskeinot kuulostaa mahdollisuuksilta, ei niinkään väkinäisiltä, tarinaa halvauttavilta sudenkuopilta. Halusin kuitenkin loiventaa saksalaisen näytelmäkirjailija Bertolt Brechtin (1898–1956) ajatusta vieraannuttaa katsoja kokonaan tunneperäisestä kokemisesta ja korvata se vetoamalla järkeen. Lähtökohtani oli, etteivät vieraannuttavat elementit keskeyttäisi tarinan etenemistä, vaan elokuvan rytmi ja näyttelijätyön intensiteetti imisivät katsojan takaisin seuraamaan tapahtumien kulkua, ja siten sallisi myös tunnereaktiot.

Teatteri tarjosi myös tilaisuuden lisätä yksi lenkki elokuvan ”näkemisen ketjuun”. Elokuvassa Kusti temmataan arjen rutiinista, tarina etenee häntä seuraten. Kuollut tv-lupatarkastaja tarjoaa vaihtoehtoisen näkökulman tapahtumiin kommentoiden niitä repliikein tai pysymällä vaii. Tosi-tv-kritiikissään hän ei pelkästään muistuta

siitä, miten katsoja on aina katsoja, vaikka eläkin tarinaa jonkun roolihahmon kautta, lupatarkastaja muistuttaa myös siitä, miten reality-ohjelman katsoja elää tv:ssä esiintyvän ihmisen kustannuksella.

Näyttämällä teatteritila saadaan vielä yksi näkökulma. Katsoja sijoitetaan teatterin katsomoon ja siten rikotaan elokuvan todellisuus. Toisin sanoen siirretään hahmot estradille kaiken kansan pälisteltäviksi. Tiedostamattomasta myötäelämisestä siirrytään tiedostettuun katsomistapahtumaan. Nämä olivat siis ajatuksia ja tavoitteita esituotantovaiheessa. Valmiiseen elokuvaan oli vielä matkaa.

Roolitus

Kun yhteistyöstä teatteri Vanhan Jukon kanssa oli sovittu, alkoi käsikirjoittamisen muokkaus, kuvauspaikkojen kartoittaminen, lavasteiden rakennus, sekä osien roolittaminen. Aikaa oli vain muutama viikko.

En tuntenut Jukon näyttelijöitä kovinkaan hyvin entuudestaan, ja ensin hain tuntumaa katsomalla muutamaan kertaan Jukossa silloin ohjelmistossa olleen näytelmän ”Minä olen Adolf Eichmann”. Pidin näkemästäni, sekä näytelmästä, että yksittäisistä näyttelijäsuorituksista. Lopulta roolitus tapahtui kuitenkin pitkälle pakon sanelemana. Jukon näyttelijöistä neljä pystyi osallistumaan projektiin. Lisäksi siviilipalvelustaan Jukossa suorittava Lauri Hoefs ilmoitti olevansa käytettävissä. Kolme miestä, kaksi naista. Lisäksi näyttelijöiden omat aikataulut suhteessa kuvausaikatauluihin tuottivat hankaluuksia. Halusin välttää tuplaroolit, sekä ”kun miehet pukeutuvat naisiksi (tai toisin päin), niin hauskaa on” - kliseet. Tilanne oli lähtökohtaisesti epäkiitollinen, mutta käytössä olleet ihmiset osuivat kuitenkin mielestäni hyvin rooleihinsa.

Hannu Salmisen olemus oli mielestäni mitä sopivin Kustin rooliin. Sekä ikänsä, että elämää nähneiden kasvojensa puolesta hän toi uskottavuutta roolihahmoon, joka on elänyt betonilähiön arkea eikä vähästä hätkähdä. Kyseessä ei ole ”kauniiden ihmisten” elokuva. Salminen, joka toimi Jukon päässä vastuuhenkilönä ja puuhamiehenä, oli heti käsikirjoituksen luettuaan samoilla linjoilla kanssani, ja monet terävät havainnot ja kysymykset autoivat tekstin hiomisessa vielä ennen kuvauksia.

Jarkko Mikkola puolestaan synnytti ensimmäisen asunnon psykoottisen Ollin, pahan miehen, joka on arvaamaton ja pelottava veren tahrinissa lavasteissa. Kyseessä on elokuvan ensimmäinen varsinainen kohtaus, ja siksi oli ensiarvoisen tärkeää saada siitä intensiivinen, piinaava, hauskakin; elokuvan tyyli lyötiin lukkoon.

Kolmas rooli, joka on nostettava esiin, on Mikko Jurkan joulupukki. Lahden Kaupunginteatterissa aina vakuuttava Jurkka oli ykkösvaihtoehtoni heti kun varmistui, että elokuva kuvattaisiin Lahden alueella. Kun Jurkka oli lukenut käsikirjoituksen, pidimme palaveria kohtauksen

funktiosta ja roolihahmon tyylistä. Kerroin haluavani kohtauksen monologista tietyt kohdat käsikirjoituksen mukaan, mutta improvisaatioonkin olevan varaa. Muutamaa päivää myöhemmin Jurkka ilmoitti voivansa näyttää pukki-demon: hän oli kuvannut kotivideo-kamerallaan itseään, joten näin joulupukkihahmotelman pikkukameran näytöstä.

Mikko Jurkka

Römeä-ääninen, itseään täynnä oleva sika oli juuri sellainen joulupukki kuin olin toivonutkin. Monologista löytyi tärkeiksi kokemani kohdat, ja kuvauksissa Jurkka käytti myös hänelle antamani impro-option toivotulla tavalla. Humalan vaiheet

oman olon taputtelusta nostalgiaan, sitten katkeruuteen, ja lopulta uhoon saatiin kuvattua suunnitellusti.

Kustin naapuria esittää Matti Onnismaa. Olen aina pitänyt hänen tyylistään, ja myös päässyt seuraamaan hänen työskentelyään useammassa tuotannossa tehdessäni itse töitä valomiehenä (Lupaus, Tikkurila-trilogia: Arppa vaan, Lasten kesken). Onnismaan roolihahmo ei ole samalla tavalla vastenmielinen kuin esimerkiksi Joulupukin tai Ollin, vaikka naapuri tuppautuukin Kustille kylään. Naapuri uskoo vaimonsa jättäneen hänet, ja on yksinäinen. Konjakkipullo joulumuistamisena on tekosyy ilmaantua Kustin ovelle ja saada ryyppeysseuraa. Kohtauksen ideana oli kahden suomalaisen miehen kommunikaation vaikeus. Kuvailin tilannetta seuraavalla esimerkillä: kaksi miestä, mökkinaapurit, istuvat rantasaunan kuistilla olutpullot kädessä. He ovat naapureita, hyvänpäivän tuttuja, mutta eivät enempää. He eivät tiedä seuraako toinen jääkiekkoa vai pitääkö kenties enemmän formuloista, onko toinen mahdollisesti kiinnostunut politiikasta, vai vain ja ainoastaan perhosten keräilystä: tutustuminen pitäisi aloittaa ilman taustatietoja. Rento jutustelu ja small talk on näille miehille vaikeaa. Mielestäni Onnismaa ja Salminen onnistuvat kohtauksessaan hyvin. Konjakkipullo toimii viestikapulana, jokaisen huikan jälkeen saadaan sanottua vähän lisää. Aika kuluu hitaasti, miehien välillä vallitsee kuitenkin eräänlainen hiljainen yhteisymmärrys, kunnes Kustille ja katsojalle paljastuu naapurin vaimon ammatti, sekä todennäköinen kohtalo.

Näyttelijät Hannu Salminen ja Matti Onnismaa, sekä työryhmää.

Elokuvan ilme

Elokuva ammentaa arkisesta ja tunnistettavasta maailmasta, mutta viitteellisellä teatterilavastuksella sekä tyyliteltyllä kuva- ja äänimaailmalla luodaan fiktiivinen ”satumaailma”. Tällä vältetään inhorealismi ja mahdollistetaan viritys yönmustan komedian sävyihin. Näin katsomiskokemuksesta ei tule liian ahdistava.

Kustin ollessa ”oikeassa” maailmassa, elokuvan alussa, lumisateessa tai kotimatalla, kuvaus on rauhallista ja tunnelma seesteinen. Ollin asunnossa tehdään käsivarakuva, pyritään luomaan levoton tunnelma. Ollista tehdään arvaamaton henkilö.

Ravintola esitetään lämpimänä turvasatamana, jonne Kusti lumisateelta pelastautuu. Ravintolan rauha kuitenkin syrjäytetään Pukin aloittaessa monologinsa. Leikkaustahti kiihtyy ja edetään hyppyskarvein, kuvat

Kuvasuunnittelua – elokuvan avainkuvia

KOHT. 5 –Kusti kävelee lumisateessa

KOHT. 5 –Kusti virtsaa verta lavuaariin

ovat ”väärin” kompattuja.

Äkillinen väkivallan ryöpsähdys murentaa lopullisesti ravintolassa aluksi vallinneen levollisuuden, yllättäen sekä Kustin että katsojan.

Ravintolakohtauksen lopun hektisyydestä siirrytään ravintolan wc:hen, joka on oma pieni maailmansa: äänimaailma on kolkko, vain vaimea musiikki muistuttaa ravintolasta taustalla. Valo on sinistä, praktikaalivalaisimet sirisevät ikävästi. Pyritään alleviivaamaan,

KOHT. 9 –Pukki jää hankeen

KOHT. 10 – ”Vaimo jätti tulematta joulupöytään”

ettei kohtauksessa ole kyse rakkaudesta tai erotiikasta, vaan ainoastaan itsekkyydestä ja lihasta.

Kustin ja Maken kohtaus syrjäisellä tiellä on välinpitämättömyyden alleviivaus; kuin kaksi laivaa avomerellä he sivuuttavat toisensa ja jatkavat matkaa omiin suuntiinsa. Pukki jää hankeen paleltumaan. Kukaan ei välitä.

Loppukaneettina palataan syrjäiselle tielle, jossa Pukki edelleen makaa. Paikalle sattuu kaksi pikkutyttöä, jotka eivät ymmärrä Pukin sammuneen hankeen. He päättävät ”myös tehdä lumienkeleitä”. Tämä nähdään ylhäältä, jo tutusta kuvakulmasta. Taustalla soi lastenlaulu ”Koppakuoriainen”.

Katsoja näkee viattomuuden ja rappion rinta rinnan. Missä vaiheessa viattomuus loppuu? Mistä alkaa raadollinen arki? Ja tarvitseeko sen koskaan alkaa?

Hetki ja kokonaisuus

Olen jo maininnut pitäväni tärkeänä ammattinäyttelijöiden käyttöä harjoitus- ja erityisesti opinnäytetyöelokuviissa. Amatööri- ja harrastelijänäyttelijät saattavat olla erinomainen vaihtoehto tietyn tyypissä tuotannoissa, esimerkiksi haettaessa tietynlaista tuoreutta, realismia tai ”katu-uskottavuutta”. Tällöin tietyn luottamuksen synnyttäminen, harjoittelu ja näyttelijän ”sisään ajaminen” rooliin ja tuotantoon kuitenkin usein vaatii aikaa, jota koulutuotannoissa harvoin on. Kun amatöörinäyttelijällä ei ole dramaturgian tuntemusta, ymmärrystä oman roolihahmonsa intentioista tai kykyä tarjota vastaanäyttelijälle impulsseja joihin

tarttua ja reagoida (= näytellä), joutuu ohjaaja turvautumaan temppuihin: pyritään tuottamaan haluttu reaktio hakemalla keino roolihahmon, vastaanäyttelijän, ehkä koko elokuvan ulkopuolelta. Tällainen metodi on omiaan esimerkiksi mainoselokuvissa, mutta isommassa kokonaisuudessa ”väkisin” tuotetut suoritukset pysyvät harvoin linjassa ja siten rasittavat kokonaisuutta. Ongelmat tulevat vastaan viimeistään leikkauspöydällä.

Kohtausten etukäteen harjoittelusta ollaan montaa mieltä. Jotkut ovat ehdottomasti harjoittelun kannalla, toiset taas haluavat vangita ensimmäiseen oton ainutkertaisen hetken ja tuoreuden. En eristä itseäni jyrkästi kumpaankaan leiriin, uskon että käsillä oleva tarina, kohtaus sekä näyttelijät määräävät tekemistavan. Kouluympäristössä kuitenkin uskon harjoitteluun: se on halpaa, ja havainnollistaa erinomaisesti esimerkiksi draaman pysäyttävät ”kuopat” tekstissä. Ohjaajaopiskelijat saavat keskittyä näyttelijään ilman työryhmästä johtuvia työnjohdollisia paineita; on vain teksti, ja rytmi. Tällaisten harjoitusten määrää olisi mielestäni syytä kasvattaa.

Pyhä, arki - aikataulut saimme sovitettua siten, että kahtena iltana ennen kuvauksia oli mahdollisuus harjoitella. Päätin käyttää toisen illan kokonaan elokuvan kolmannen kohtauksen harjoitteluun, jossa Kusti on riuhtaistu irti rutiinista ja elokuvan kurssi kääntyy jyrkästi päähenkilön kohdatessa Ollin.

Jarkko Mikkola

Olin kokenut kyseisen kohtauksen ongelmalliseksi jo pelkän pituutensa tähden. Juuri edellä mainitsemani kohtaaminen selkiintyi harjoituksissa huomattavasti. Ollia esittävän Jarkko Mikkolan puhistessa ja mutistessa harjoituksissa pyysin häntä puhumaan suunsa puhtaaksi. Hän sanoi ”sisäisen dramaturgin vain nostavan päätään”. Kerroin kuuntelevani mielellään parannus- tai muutosehdotuksia. Kävimme keskustelua, päädyimme järjestämään repliikkejä uudelleen, pudottamaan muutamia pois, sekä yleisestikin selkiyttämään hahmojen intentioita ja kohtauksen rytmiä. Kill your darlings - päätökset eivät olleet vaikeita, kun näkökannat perusteltiin ja vaihtoehtoja päästiin heti myös kokeilemaan. Oli helppo havaita, miten kirjallisesti esitetyt nokkelat repliikit olivat intensiteetin tuhoavaa tyhjäkäyntiä lavalla. Tehdyt muutokset antoivat myös varaa leikkaukseen. Halusin kuvata lähes koko kohtauksen pituisen masterin, mutta tiesin että kohtausta pystyisi lyhentämään reippaastikin ilman, että kohtaus muuttuisi käsittämättömäksi.

Lähtökohtani ohjaajana on se, että elokuva koostuu hetkistä. Elokuva voidaan jakaa erikokoisiin palasiin, esimerkiksi kohtauksiin, kohtauspareihin, kolmeen, tai vaikka viiteen näytökseen. Näistä palasista pitäisi rakentua elokuva, joka mielellään olisi enemmän kuin osiensa summa, dramaturginen kokonaisuus. Aristoteleen runousoppi tutkii tätä rakennetta ja löytää tarinankerronnan kannalta palkitsevimman muodon. Tarvitaan protagonistin ristiriitoinen, vastavoiminen ja koettelemuksinen, tarvitaan käännekohdat, suunnan muutos tarinassa, joka edesauttaa päähenkilöä muuttumaan, löytämään jotain itsessään, kehittymään ihmisenä. Katsoja jakaa päähenkilön kanssa katharsiksen. Uskon, että tämä rakenne yhdistettynä inhimillisiin, tunnistettaviin ja tunteisiin vetoaviin hetkiin kohtausten sisällä saa katsojassa aikaan halutut reaktiot. Kuvauksissa yksi ohjaajan tehtävistä on yhdessä näyttelijöiden kanssa tunnistaa käsikirjoituksen kohtausten hetket. Ohjaaja ja kuvaaja puolestaan pitävät huolen siitä, että hetket taltioidaan sekä elokuvan ilmeeseen, että dramaturginen kokonaisuuden kannalta edullisimmalla tavalla.

Rakenteelliset vapaudet kuuluvat kuitenkin mielestäni oleellisesti lyhytelokuvaan. Sen kesto ei välttämättä salli pitkälle elokuvalla tyypillistä aaltoilevaa intensiteettikäyrää. Lyhytelokuvassa intensiteettiä usein kasvatetaan alusta aina loppuratkaisuun, antikliimakseihin tai suvantoihin ei ole tarvetta tai varaa. Toisaalta lyhyen keston ansiosta lyhytelokuvassa voidaan myös haastaa katsojaa rohkeammin: varttitunnin elokuvasta katsojan uloskävelemisherkkyyys ei ole yhtä suuri kuin pitkässä muodossa. Dramaturgisten mekanismien tunteminen on tärkeää myös silloin, kun konventionaalisia kerrontarakenteita rikotaan.

Pyhä, arki- elokuvassa päähenkilön passiivisuus on hänen tietoinen valintansa, Kusti ei ole tahdoton. Hän kohtaa itseään aktiivisempia hahmoja, ja passiivisuudellaan peilaa elävästä elämästä tuttuja toimintamalleja: Kukaan ei mene väliin pahoinpitelytilanteessa, mutta moni kyllä ottaa kamerakännykällä kuvan tai pari. Sankarit ovat fiktiota, väittää elokuva. Pyhä, arki ei rakennu Kustin muutokseen. Jokaisessa kohtauksessa pyritään hetkeen, jossa katsoja yllätetään ja/tai hän haluaa tietää mitä seuraavaksi tapahtuu:

Kusti tempaistaan rapusta asuntoon – kenen asuntoon, miksi?

Kustia painostetaan ottamaan ruumis mukaansa – tekeekö Kusti työtä käskettyä?

Postiauto simahtaa ruumis takakontissa – mikä eteen?

Paikallaan polkeva Kusti lumisadeilluusiassa – sisään lavasteeseen (baariin)?

Pukki lentää baarista hankeen – missä on päähenkilö?

Kusti ei kykene seksiin baarin wc:ssä – kuolleen tv-lupatarkastajan rooli tarinassa?

Kusti saa joulupukin parran – nähdäänkö Kusti joulupukkina?

Kusti tietää naapurinsa vaimon kohtalon – selviääkö totuus naapurille?

Tällaisen yksinkertaisen kohtausten sarjan, yhdistettynä mustaan huumoriin ja (toivottavasti) kiinnostaviin vieraannuttaviin elementteihin, oli tarkoitus kantaa Pyhä, arki alusta loppuun. Elokuvan tavoiteltu kesto oli noin 15 minuuttia.

Lopullinen kesto, 19 minuuttia, on vielä siedettävä. Elokuvassa oli tarkoitus kysyä enemmän kuin vastata, ja vieraannuttavine elementteineen tuntui tarpeelliselta tehdä elokuvaan tilaa, jotta katsoja ehtisi pureskella näkemäänsä jo elokuvan aikana. Myös loppua edeltävässä kohtauksessa verkkainen eteneminen ja pitkäkööt kuvat olivat tarpeen yksinäisyyden ja lohduttomuuden välittämiseksi.

Juuri avoin loppu oli pääasiallinen syy arvioidun keston ylittymiseen. Kahdenkymmenen minuutin ylitys olisi tehnyt katsomiskokemuksesta mahdottoman, tarina olisi vaatinut lähtökohtaisesti merkittäviä muutoksia, esimerkiksi vieraannuttavien elementtien poistamista/vähentämistä, Kustin hahmon aktivoitumista ja muutosta, suljettua loppua, jne.

Harri Komulainen, kuvaaja.

Kuvauksien suurimmaksi haasteeksi koin muutosten teon käsikirjoitukseen ja kohtausten painotuksiin kuvaustilanteessa. Käsikirjoituksen pitää olla kaiken tekemisen selkäranka, mutta sen orjallinen noudattaminen ei toimi automaationa hyvään lopputulokseen. Usein vasta kuvaustilanteessa huomataan asioita, jotka eivät paperilta ole välittyneet. Kuvauspaikalla huomataan jokin visuaalisesti vahva elementti, joka on kuvauspaikkaa valitessa jäänyt huomaamatta tai muuttunut, sääolot muuttuvat, repliikit tökkivät. Näyttelijät esimerkiksi saattavat keksiä kohtauksen sisällä paremman tavan kertoa hahmojen intentioista. Tällöin ohjaajan on pystyttävä arvioimaan, ovatko muutokset mahdollisia kokonaiskuvan ja jatkuvuuden kannalta. Ja jos ovat, on ohjaajalta löydyttävä rohkeutta toteuttaa muutokset: varman päälle pelaaminen vastaan parempi elokuva. Näiden ratkaisujen tekeminen ei ollut helppoa, johtuen pääasiallisesti epäkronologisesta kuvausjärjestyksestä, sekä veitsi kurkulla – aikataulusta. Erityisen ongelmalliseksi kohtauksen muuttamisen kuvausepäkronologiassa tekee se, ettei ole tiedossa miten siihen johtaneet tapahtumat ovat toteutuneet. Samalla pitäisi tiedostaa mitä tulevaisuudessa, elokuvan kronologiassa edeltävissä kohtauksissa on mahdollisesti muutettava tai muuten otettava huomioon. Tämä ongelma tuli erityisesti vastaan

kohtauksessa, jossa hankeen sammunutta pukkia ryöstetään ja Kusti sattuu paikalle. Kohtauksessa piti löytää oikea painotus Kustin muutokseen aktiivisemmaksi toimijaksi, tämän pyytäessä partaa itselleen. Alkuperäisdialogissa oli repliikkejä, jotka eivät enää tuntuneet sopivilta Kustin suuhun. En myöskään ollut täysin tyytyväinen pukkia ryöstäneen Hoefsin suoritukseen. Kohtaus jäikin selvästi elokuvan heikoimmaksi, mutta saatiin leikkauksella välttävään muotoon.

Jälkityöt

Elokuvan leikkasi Ilmari Aho. Hän oli ohjannut oman lopputyönsä, fiktion Pieni tarina syyllisyydestä, kaksi vuotta aikaisemmin elokuva- ja tv-ilmaisun osastolla. Aho oli ollut suureksi avuksi käsikirjoituksen hiomisessa, joten projekti oli ollut hänelle tuttu jo pitkään. Hän on myös työskennellyt leikkaajana koulun jälkeen, joten osaaminen oli sitä luokkaa, että työskentely kevään kiireisessä aikataulussa oli mahdollista.

Materiaalit vaikuttivat kuvauksen puolesta hyviltä, vähintään kelvollisilta. Jo raakaleikkauksen aikana kuitenkin selvisivät elokuvan rytmiset haasteet. Kohtauksien sisäiset rytmit suhteessa elokuvan kokonaisuuteen tuottivat jonkin verran päänvaivaa. Esimerkiksi kohtaus Ollin kämpässä vaati ankaraa tiivistämistä. Tähän oli varauduttu jo kuvauksissa, mutta erityisesti näyttelijäsuorituksellisesti hienojen hetkien karsiminen ei ollut helppoa. Noin seitsemän minuutin masterista kohtauksen kokonaiskesto laski alle puoleen. Perusteet olivat kuitenkin kiistämättömät: elokuva oli alussa, eteenpäin oli päästävä.

Joulupukki-monologi oli yksi mielipiteitä jakava kohtaus. Koeyleisöistä osa oli tiivistämisen kannalla, osa taas olisi voinut kuunnella pukin tarinointia pitempäänkin. Tähän kohtaukseen palattiin useasti kokonaisleikkauksen edetessä. Lopulta saimme kuitenkin kohtauksen mieleisemmäksi. Siinä on iso annos elokuvan huumoriannista, jonka koimme antavan tärkeää vastapainoa elokuvan lohduttomalle lopulle. Kohtauksen muusta elokuvasta poikkeava kuvaus ja leikkaus, sekä Mikko Jurkan karisma kantavat mielestäni monologille määrittämämme keston.

Äänisuunnittelu ja –leikkaus olivat minulle ohjaajana etukäteen hankalimmat työvaiheet hahmottaa. Työtehtävään sain kuitenkin koulumme entisen oppilaan Toni Aholan, jonka kanssa työskentely oli sekä opettavaista, että tehokasta. Olin esitellyt tarinan Aholalle ja listannut päällimmäisiä ajatuksiani siitä, miltä valmis elokuva tulisi kuulostamaan. Kuitenkin jo muutaman tarkentavan kysymyksen jälkeen huomasin, että äänisuunnitelmalliset ajatukseni olivat hyvin yleisluontoisia, jopa epämääräisiä. Leikkauksen edetessä ja väliversioita kuunnellessa palautui kuitenkin nopeasti mieleen, miten voimakkaasti äänisuunnitelmalliset ratkaisut vaikuttavat kunkin kohtauksen viritykseen. Äänessä päädyttiin tekemään sekä realistista äänimaailmaa, että efektiivisempiä, ”päähenkilön subjektiivisia” ääniä. Tämä jako rinnastuu kuvakerronnan ”oikean maailman” ja ”vieraannuttavan teatterimaailman” kanssa.

Musiikki oli vielä kuvauksien aikaan kysymysmerkki. Kuvauksien päätyttyä aloin tutustumaan mahdollisiin musiikkivaihtoehtoihin. Kävimme leikkaajan kanssa läpi levykaupalla joululauluja, mutta sopivaa ei tahtonut löytyä. Kehittyi ajatus lastenlaulun käyttämisestä. Olin erään aikaisemman harjoitustyön yhteydessä kuunnellut lastenlauluja, ja mieleeni palasi kappale nimeltä Koppakuoriainen. Kyseinen kappale löytyi levyltä Pikku-Marjan eläinlauluja, ja heti sen kuunneltuani tiesin, että oikea kappale oli löytynyt.

Lastenlaululla pyritään tuomaan kontrastia tylyyn aikuisten maailmaan. Kappale ei ole kuitenkaan lastenlaululle tyypillisen yltiöpositiivinen, sanoituksessa toivotaan huolista vapaata maailmaa: ”koppakuoriaisen lailla, jospa voisin huolta vailla, iloisesti vaeltaa, pitkin maailmaa”.

Stella Aaltola ja Oona Hulkkonen

Sanoituksen jatkuessa konditionaalissa ymmärretään maailman olevan jotain muuta kuin onnellinen seikkailu.

Kappale sijoitettiin sekä alkuun, että loppuun. Näin muodostettiin elokuvalla kehykset. Lopun toistolla syvennetään myös kappaleen sanojen merkitystä, kun viattomat pikkulapset nähdään leikkimässä lumessa, sammuneen joulupukin retkottaessa vieressä. Koppakuoriaisen soidessa elokuvan alun ja lopun yläkulmakuvat sallivat myös elokuvan hahmojen rinnastuksen hyönteisiin, pieniin ja mitättömiin yksilöihin.

Yhteenveto

Lyhytelokuvan suunnittelun, kuvaamisen ja valmiiksi saattamisen ymmärsin jo työhön ryhtyessäni vaativaksi tehtäväksi. Tilannetta ei helpottanut se, että olin viidennen vuosikurssin opiskelija, ja elokuvan ainoa opinnäytetyön tekijä. Työryhmän kokoaminen oli täysin vapaaehtoistyön ja ystävien innostuneisuuden varassa. Työryhmän kokoaminen sujui kuitenkin huomattavasti kivuttomammin kuin mitä olin pelännyt. Käsikirjoitus koettiin hauskaksi ja ennakkoluulottomaksi, mikä puolestaan takasi työryhmän motivaation elokuvan valmiiksi saattamiseksi.

Näyttelijä Hannu Salminen ja ohjaaja Antti Rautava.

Tuotannon käynnistäminen ja esituotanto osoittautuivat kaikkein tuskaisimmiksi työvaiheiksi. Tuotanto-opiskelijoiden puuttuminen on jokaisen tuotannon kipupiste vuodesta toiseen. Lähes jokaisen tuotannon jälkeen ohjaajaopiskelijat nostavat ongelmaksi sen, että tuotannolliset työt syövät kohtuuttomasti aikaa taiteelliselta suunnittelutyöltä, kun vielä kuvauksien kynnyksellä pitää roikkua puhelimesta milloin lupa-asioissa, milloin autojen vakuutusten hoitamisessa, milloin kuvauspaikan sähkösaannin varmistamiseksi. Elokuviin onnistumistodennäköisyys kasvaisi varmasti, jos ohjaaja saisi rauhoitettua kuvauksia edeltävät päivät oleelliseen: taiteellisesti vastuussa olevien ihmisten kanssa keskustelemiseen, käsikirjoitukseen, kuvasuunnitelmaan, sekä näyttelijöihin.

Myös elokuvien rahoitusmahdollisuudet ovat valitettavan rajatut. Näin on tietysti myös ”elävässä elämässä”, mutta kouluympäristössä sen ei pitäisi muodostua valmistumisen esteeksi. Koulumme opetuksen pääpaino on perinteisessä, ihmislähtöisessä draamassa, minkä soveltaminen lopputöissä edellyttää tiettyä budjettia. Lyhytkin fiktio vaatii useampia kuvauspäiviä, ja näyttelijäkulut ovat yksi monista menoista, joita ei loputtomiin voi leikata. Siihen lisättyä polttoaine-, nauha-, puvustus-, rekvisiitta-, ym. kustannukset tarkoittavat sitä, että ns. nollabudjetin tuotanto on sula mahdottomuus. Minulla ei ole esittää yleispätevää vastausta ongelmaan, mutta se on syytä tiedostaa, jotta opinnäytetyöt saadaan palvelemaan oikeita tahoja: sekä opiskelijaa, että koulua. Aikaisempi työtehtäviin erikoistuminen voisi edesauttaa käsikirjoitusten valmistumista ajallaan ja esim. toimivien työparien syntymistä.

Tässä elokuvassa ei kuitenkaan ole kyse perinteisestä draamasta. Juuri tuotannolliset ongelmat ajoivat etsimään ratkaisua kokeellisesta ilmaisusta. Kuten Absurdi draama ja vieraannuttaminen – luvussa totesin, sekään ei tuonut toivottua tulosta: YLEn Uudessa Kinossa ei löydetty tekstistä heidän kaipaamaansa tuoreutta, eikä siten ennako-osto toteutunut. Lähestymistapaa vaihtamalla löysin kuitenkin tekstistäni paljon kiinnostavia mahdollisuuksia. Näin tuotantoon lähteminen ei motivoitunut väärin pakollisena koulutehtävänä, vaan haastavan ja erilaisen elokuvan valmistamisena.

Taloudelliset ja aikataululliset paineet pakottivat käyttämään mielikuvitusta ja venymään ongelmanratkaisutilanteissa. Tämä saattoi osaltaan heikentää lopputulosta, mutta oli oppimisprosessina erittäin antoisa. Mielestäni itselleni ja elokuvalle asettamani tavoitteet saavutettiin kuitenkin hyvin, mistä kuuluu kiitos koko työryhmälle. Kaikki pyrkivät tekemisessään ammattimaisuuteen, mikä loi hyvän työskentelyilmapiirin ja mahdollisti keskittymisen olennaiseen. Elokuvan ehdottomaksi vahvuudeksi lasken vahvan, kautta elokuvan vallitsevan tunnelman, jonka koen kokeellisessa muodossa erityisen tärkeäksi. Kuvaaja Harri Komulaisen kanssa suunnittelemani kuvat yhdessä äänisuunnittelun, lavastuksen, valaisun sekä näyttelijätyön kanssa luovat yhtenäisen ja elokuvallisen kokonaisuuden. Tämä oli vähimmäistavoite.

Elokuvan yhdeksi ongelmaksi muodostui tietty epätasapaino kohtauksien kestojen ja painotusten kanssa. Käsikirjoituksen perusteella hahmoteltu ajankäyttö ei osoittautunut aina toimivaksi suhteessa kuvamateriaaliin. Tämä ei liene täysin tavatonta, mutta ongelma tuli vastaan muutamassa kiusallisessa kohdassa. Leikkauksellisilla ratkaisuilla saimme elokuvan rullaamaan lähes toivotulla tavalla, mutta kuvamateriaalin rajallisuuden takia ongelmaa ei pystynyt täysin häivyttämään. Myös näyttelijäntyötä koskevat ohjaukselliset ratkaisut olisivat paikka paikoin voineet olla rohkeampia. Pienempiä huolimattomuusvirheitä, joita on lukuisia, en lähde erittelemään. Osa niistä menee tietysti kokemattomuuden sekä rutiinin puutteen piikkiin, mutta ovat kuitenkin harmittavia ja kokonaisuutta nakertavia, vältettävissä olevia virheitä.

Lopputyön tavoitteet oppimisprosessina ja osaamista mittaavana työnä on elokuvassa mielestäni saavutettu. Itse elokuvan arvottamisessa pidän kuitenkin tärkeimpänä mittarina katsojaa. Oli mielenkiinoista huomata sekä yhtäläisyyksiä, että eroavaisuuksia katsojien reaktioissa eri näytösten välillä. Alun hillitympi seuraaminen salli vain pieniä naurahduksia hauskoiksi tarkoitetuissa kohdissa, kun taas heti elokuvan alusta nauraminen vapautti yleisön reagoimaan voimakkaammin läpi elokuvan. Katsomista pahtuma on siis sekä subjektiivinen, että kollektiivinen. Tässä valossa koyleisöiden käyttäminen jo elokuvan eri leikkauksivaiheissa on erittäin hyödyllistä.

Vieraannuttavat elementit jakoivat odotetusti yleisön mielipiteitä, mutta jyrkkää kielteistä palautetta tuli kuitenkin selvästi odotettua vähemmän. Tämä selittyy varmasti osin sillä, että yleisön elokuvallinen harrastuneisuus oli keskimääräistä korkeampaa, ja yleisö siksi vastaanottavampi. Myös elokuvan tyyllilaji kehottaa katsojaa seuraamaan tarinaa ilman turhaa ryppyotsaisuutta. Tämä tehdään selväksi heti elokuvan alussa: kauhuelokuvalle ja mustalle komedialle ominaiset piirteet virittävät katsojan odotukset tiettyyn suuntaan, mikä sallii kärjistyksen elokuvan maailmassa ja henkilöhahmoissa. Lopussa elokuva vakavoituu, ja pyrkii pakottamaan katsojaa pureskelemaan näkemäänsä. Kirjassa ”Verikekkerit – kauhun käsikirja” kirjoitetaan:

”Näyttää siltä, että pelosta ja sen syistä kertovat tarinat ovat muuttuneet fiktioksi siinä vaiheessa, kun kulttuuri on kyennyt tarjoamaan riittävän suojan ympäristön välittömiltä uhilta.” (Hänninen & Latvala 1992, 393)

Pyhä, arki koettaa osaltaan jatkaa tätä ajatusta: entä sitten, kun kulttuuriympäristö (tai sen puute) itsessään muuttuu välittömäksi uhaksi?

Bret Easton Ellisin romaanissa *American Psycho* kiteytyy viimeisessä lauseessa myös Pyhä, arki-elokuvan pääväittäjä: *This is not an exit.*

PYHÄ, ARKI
lyhytelokuva
6.2 versio 3.3.06
Antti Rautava

1. EXT. (LOCATION) TALVI - ILTA – KERROSTALON PIHA

Postin oranssi VW Golf pysähtyy kerrostalon sisäänkäynnin eteen. Postinkantaja KUSTI nousee autosta laukkuineen ja pudottaa muutaman joulukortin loskaan.

KUSTI:

Saatana.

Kusti poimii kortit ja menee rappuun.

2. INT. (LOC.) RAPPU/OLLIN ASUNTO– ILTA

Kusti nousee porrastasanteelle ja alkaa työnnellä postia luukuista. Kolmannen oven luukku ei aukea. Kusti empii hetken, soittaa sitten kelloa. Oven takaa kuuluu vaimeaa puhetta, sitten kolinaa ja muutama ähkäisy. Oven avaa OLLI. Hän puhuu matkapuhelimeen, katsoo arvioivasti Kustia, viittaa tämän sitten peremmälle.

3. INT. (TEATTERI) OLLIN ASUNTO – ILTA

Olli lopettaa puhelun ja sulkee kännykän.

OLLI:

Peremmälle, mitä asiaa?

Olli päästää Kustin ohitseeseen asuntoon ja sulkee oven.

KUSTI:

Teille on kirje, mutta luukku ei auennu.

OLLI:

Eipä ihme, toi oli edessä.

Paljastetaan, että Ollin asunto on vain viitteellisesti lavastettu teatterin näyttämölle: pätkä seinää ovineen, jääkaappi, pöytä ja tuoli, sekä tv. Pienessä akvaariossa on uistin. Seinät ovat veriroiskeiden kirjomat. Olli viittaa oven vieressä makaavaan naisen ruumiiseen kulkiessaan peremmälle asuntoon. Naisen kasvot ovat veren tahrinat. Kusti seuraa Ollia. Televisiossa julistetaan Joulurauhaa.

OLLI:

Saako olla mokkaa?

KUSTI:

Mieluummin olutta. Kukas toi on?

OLLI:

TV-lupatarkastaja. Pitikin avata...

Olli avaa jääkaapin, jossa on valon lisäksi lainit cd:n kannella, tuubi sinappia sekä muutama olut. Hän heittää Kustille oluen ja hieraisee valkoista jauhetta ikeniinsä.

KUSTI:

Niitä on liikkeellä. Nätti nainen. Kattelet luvatta.

OLLI:

Mä katon vaan videoita. Tää on vuodelta ysikasi. Pääsee fiilikseen. Se kirje?

KUSTI:

Aivan.

Kusti ojentaa kirjeen ja huikkaa olutta.

OLLI:

Saatana!

KUSTI:

Ottiko vaimo eron?

OLLI:

Paperinsaatana viilsi. Vaimo on tuolla. Siivouskomerossa. Ota tyypit jos siltä tuntuu..

KUSTI:

Mä taidan jättää väliin.

OLLI:

Ihan miten vaan. Laskuja, laskuja... Lehden tilauksesta pitäis maksaa. Eikä saatana aamulla näkyny koko lehteä. On niillä pokkaa.... Palaako?

KUSTI:

Oot vetäny tapetit uusiks.

OLLI:

Joo, tilasin veitsisarjan teeveeshopista. Vaimo valitsi värin.

KUSTI:

Mitenkäs meinaat menetellä?

OLLI:

Mitä?!

KUSTI:

Tarkoitin tarkastajaa.

OLLI:

Niin. Vaimon viereen ei oikein sovi, vaikka kyllä sillä taisi olla sellaisiakin taipumuksia.

KUSTI:

Justiinsa.

OLLI:

Mut hei, et sä ottais tota mukaan?

KUSTI:

Emmä. Emmä hei taida...

OLLI:

Kato ei tarvii joulua yksin viettää. Pötyä pöytään ja sitä rataa...

KUSTI:

Emmä silti...

OLLI:

Hei, otat tosta kato vähän vaivan palkkaa. Se on tasan.

Kusti katsoo käteensä lyötyä vitosen seteliä.

KUSTI:

No ehkä mä voisin...

OLLI:

Hieno homma. Jos mä punttaan sen tosta partsilta, niin sä saat sen varmaan kyytiin?

KUSTI:

Joo, eiköhän se onnistu. Nyt täytyy jatkaa piiriä. Kiitos oluesta.

OLLI:

Hyvät Joulut.

4. EXT. (LOC.) KERROSTALON PIHA – ILTA

Punaisella narulla sidottu mattokäärö mätkähtää parvekkeelta pihaan. Kusti tarttuu kaksin käsin kääreeseen. Saatuaan ruumiin takakonttiin Kusti käynnistää auton ja lähtee liikkeelle. Auto kuitenkin hyytyy melkein heti: tankki on tyhjä.

5. EXT. (TEATTERI) KATU – ILTA

Kusti kävelee lumisateessa. Taustalla näkyy ankeaa betonilähiömaisemaa. Musiikkia. Paljastetaan, että Kusti käveleekin juoksumatolla teatterin lavalla. Avustaja seisoo tikapuilla ja kylvää keinolunta Kustin päälle. Lähiömaisema on projisoitu taustakankaalle; kankaalla nähtävä ajo pysähtyy lähiöbaarin kohdalle. Projektorilla näyttää kuollut tv-lupatarkastaja. Hän tupakoi. Kusti astuu juoksumatolta ja menee lavasteovesta "baariin".

6. INT. (TEATTERI) BAARI – ILTA

JOULUPUKIKSI PUKEUTUNUT MIES istuu yhdessä pöydissä. Kusti istuu vapaalle paikalle pukkia vastapäätä.

PUKKI:

...ihan päälaelleen; nyt perhe ajaa sen pukin sinne hankeen. Ilman stockan korttia ollaan tonttuja kaikki. Ennen laulettiin Pukille, nyt pennut pelaa jotain äksboksia. Siinä räiskimisen välissä ne vittuilee englanniksi. Perinneruoat palaa uunissa eikä äijä voi tarjota edes huikkaa konjakista. Ei jumalauta. Tossa Katajatie kutosessa piti olla keikka, siellä tati iski dildon käteen että peremmälle. Ei näkyny kilttejä lapsia. Helvetillinen koira sillä oli. Sano että sen nimi on Petteri. Mä sanoin että voisit ämmä hiekottaa pihas, häntäluu tais mennä, ja häivyin. Irvin tekis näille hommille jotain. Ainakin biisin. Mut toisaalta en mä valita. Päivä alkaa oleen pulkassa, ja pukilla on vaan yks työpäivä vuodessa. Mä tilaan taksin koskenkorvatunturille ja vedän vuoden lonkkaa. En mä valita. En valita enkä VÄLITÄ! MÄ OLEN JOULUPUKKI!

Pukki heittää lähes tyhjän tuopin olkansa yli. Lasi pirstoutuu lattialle.

PUKKI:

Hei kaveri. Mä tarjoon tuopit.

Pukin taakse ilmestyy iso, kalju ja vihainen portsari, joka tarttuu Pukkia olkapäästä.

PORTSARI:

Lähdetään.

PUKKI:

VITTU MÄ EN LÄHE MINNEKÄÄN!

Pukki heittää pöydän Kustin päälle. Poke käy pukin kimppuun. Kusti jää kasan alimmaiseksi ja poke antaa iskujen sataa.

7. EXT. (LOC.) BAARIN SISÄÄNKÄYNTI – ILTA

Pukki heitetään niska/perse-otteella baarista. Hetken kuluttua ovesta lentää perässä pukin takki.

8. INT. (TEATTERI) BAARIN WC – ILTA

WC on lavastettu näyttämölle. Kusti virtsaa verta lavuaariin. WC-eriön ovi on lukossa ja kuuluu kuorsausta. Korkokengitetty jalka pilkottaa eriön oven alta. Kustilla on ruhjeita kasvoissaan. WC:n ulko-ovi aukeaa ja nainen (ASTA) astuu sisään.

ASTA:

Moi. Tää on naisten vessa.

KUSTI:

Katos vaan.

ASTA:

Onks joku pielessä? Sä kuulostat siltä.

KUSTI:

Jäi nesteet himaan. Piilarit kuivuu päähän.

ASTA:

Mulla varmaan on. Tässä.

KUSTI:

Kiitti.

ASTA:

Antamisen aikaa...

KUSTI:

Joo, ja ottamisen.

ASTA:

Turpaan?

KUSTI:

Istuin väärään pöytään.

ASTA:

Silti tää on antamisen aikaa.

KUSTI:

Jaa..? Ai jaa. No tota...meille vai teille?

ASTA:

Ihan sama. Kunhan jätät valot päälle.

Asta alkaa repiä Kustilta paitaa päältä. Eriön nainen on kuollut tv-lupatarkastaja. Hän raottaa kopin ovea ja katselee. Tarkastajan päässä olevasta haavasta pulppuaa verta.

TARKASTAJA:

Vittu tää – reality on – parasta –

Tarkastaja hyväilee itseään. Asta on kumartunut lavuaarin ylle, Kusti saa housunsa auki ja nilkkoihin. Toiminta on kömpelöä.

TARKASTAJA:

- nää - tosi-tv – surkimukset – saa mut – aina kuumaks. Niin kauan kun – ne ei tuu-

Kusti kääntää päänsä pois peilistä näkyvästä Astasta.

KUSTI:

Emmä...nyt pysty...

ASTA:

Voi vittu.

TARKASTAJA:

-mä – tuun!

9. EXT. (LOC.) HILJAINEN TIENVARSI – ILTA

Lumisade on lakannut. Kusti kävelee tien laitaa, sitten pysähtyy. Hän näkee jotain. Joulupukiksi pukeutunut mies baarista makaa sammuneena ojassa. Nuorempi mies pilottitakissa (MAKE) on kumartuneena pukin ylle. Kusti tulee paikalle. Make kaivaa röökiaskin taskustaan ja toteaa sen tyhjäksi, huomaa sitten Kustin.

MAKE:

Heitä rööki.

KUSTI:

Mä en polta.

MAKE:

Ei tääkään.

KUSTI:

Onks se lyöny päänsä?

MAKE:

Ääh. Kyl tää on glöginsä juonu. Eiks näil pitäis olla lahjoja?

KUSTI:

Kai ne lahjattomat just päätyy ojaan. Eiks noi kalvosinnapit kelpaa?

MAKE:

Meinaatsä et näist sais jotain?

Kusti kohauttaa olkapäitään.

MAKE:

Parempi ois. Vittu tääl on kylmä.

KUSTI:

Totta. Tulee kova pakkänen. Lähdetkö tähän suuntaan?

MAKE:

Just toiseen.

KUSTI:

Niin. Tuota, antaisitko kuitenkin ton parran. Jos vaikka koittais jotain lisätienestiä...

MAKE:

Tossa.

KUSTI:

Kiitti. Ja Joulut.

MAKE:

Ihan sama.

Miehet lähtevät omiin suuntiinsa. Pukki jää ojaan. Muutamia lapsia saapuu paikalle.

PIKKUTYTTÖ 1:

Hei! Tehään mekin lumienkeleitä!

PIKKUTYTTÖ 2:

Joo!

Lapset heittäytyvät hankeen tekemään enkeleitä. Joulupukisi pukeutuneen miehen kasvot ovat alkaneet sinertää.

10. INT. (TEATTERI) KUSTIN ASUNTO – ILTA

Kusti istuu kotinsa lattialla, joulupukinparta kaulassa, ulko-oveen nojaten. Joku kokeilee postiluukkuja, sitten soi ovikello. Kusti avaa, ovella seisoo mies (KARI), litteä viskipullo kädessään.

KARI:

Tosta naapurista. Ei toi luukku auennut.

KUSTI:

Pää oli tiellä.

KARI:

Tällasta joulumuistamista vaan. Kun sitä postiakin jaatte.

KUSTI:

Jäätkö hetkeksi jos narskautan auki?

Kusti istuu takaisin eteisen lattialle, nojaa seinään.

KARI:

No miksei.

Kari noudattaa Kustin esimerkkiä ja istuu tän viereen.

KARI:

Vaimokin jätti tulematta joulupöytään. Pukinhommiako harrastat?

KUSTI:

Meinaatko että vaimos olis tuolla sängyn alla piilossa?

KARI:

Ei kun tosta parrasta.

KUSTI:

Ai niin. Kunhan koitin tuurata. Se homma vaatii lahjoja.

KARI:

Niin kai.

KUSTI:

Lähtikö muija jonkun toisen matkaan?

KARI:

Niin kai.

KUSTI:

Mun jouludeitti lähti hinausautonkuljettajan matkaan. Mitenkäs sulla, työkaverin?

KARI:

Tuskin. Ei sillä ole kavereita.

KUSTI:

Kuin?

KARI:

Se on tv-lupatarkastaja.

KUSTI:

Jaa... Kuule, mä luulen et mä tiedän mitä-

KARI:

Mä taidan kipasta toisen pullon. Siis jos sopii?

KUSTI:

No mikäs siinä. Mä vaan sitä-

KARI:

Pieni hetki.

Kari nousee ja poistuu asunnosta. Kusti jää seisomaan kämppäänsä, tuijottaa oveen. Hetken mietittyään Kusti kiinnittää oven varmuusketjun ja avaa telkkarin. TV:stä tulee puhelinseksimainos. Kusti näppäilee numeron ja alkaa avalla sepalustaan. Puhelu menee vastaajaan. Kuollut tarkastaja seisoo Kustin takana ja puhuu viestin.

TARKASTAJA:

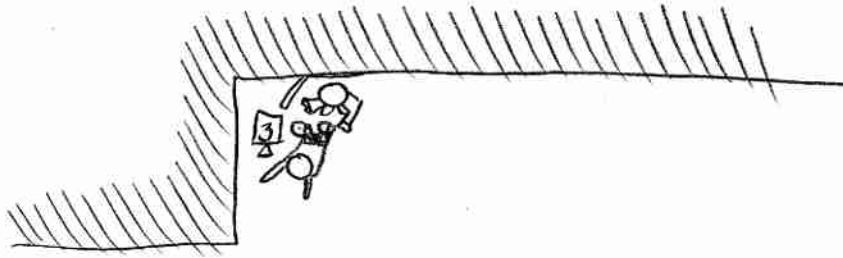
Hei, en juuri nyt pääse puhelimeen, mutta palataan asiaan pyhien jälkeen. Jätä viesti äänimerkin jälkeen.

Kusti on alkanut itkeä. Hän on yksin näyttämöllä. Vastaaajan äänimerkki on yhä jatkuva piippaus, EKG-laitteen "flatline-ääni". Lavan spotit sammuvat yksi kerrallaan. Lopulta palaa enää varauloskäyntiä osoittava vihreä exit-kyltti, joka sekin sammuu.

Mustaa.

Lopputekstit.

KOHTAUS 7. BARRIN SISÄÄNKÄYNTI

□ 1+2

YK PORTSARI HEITTÄÄ PUKIN
ULOS BAARISTA.

PK / PLK — 11 —

→ jää portsaariin.

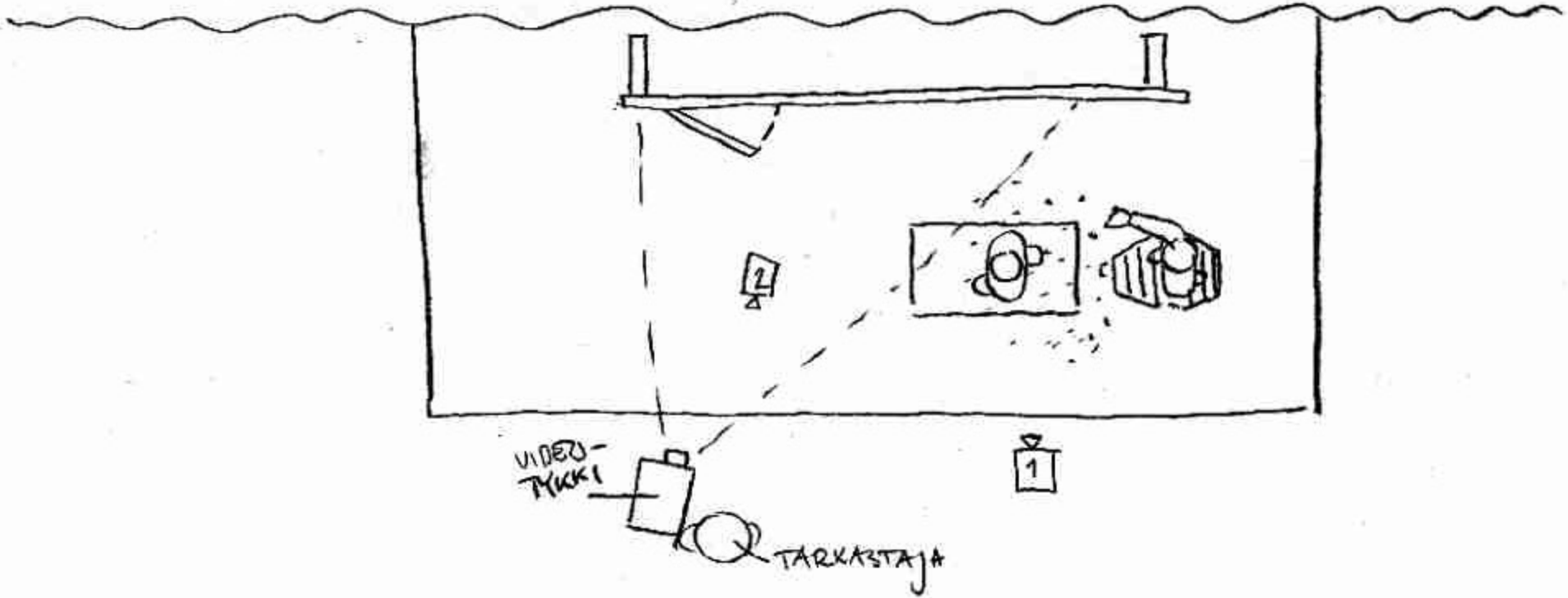
(Portsaari näkös pukin
lähin tms.)

KK

PUKKI NOUSEE MAASTA,
LÄHTEE HOIPERTELEMAAN.

KOHTAUS 5

KUSTI PLK
KÄVELEE "KAULLA" MAISEMAT
VAIHTUVAT...

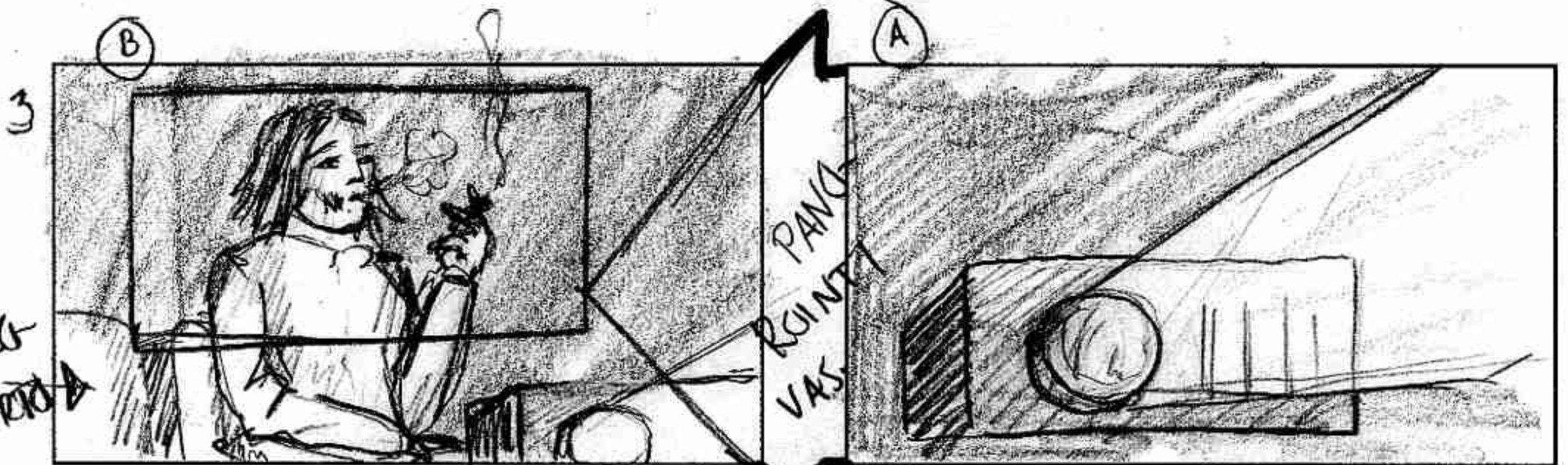

YK - LÄHIÖMAISEMA ON PROJISOITU
KANKAALLE TEATTERILAVALLA.
KUSTI ASTUU ALKS JUOKSUMATOLTA
JA MENEÄ SISÄÄN "BAARINOUESTA".

AVUSTAJA HEITTELEE TIUKKAILLA
TEKOLUNTA, TARKASTAJA
TYKKETNEEN ETUVASEMMALLA.

TARKASTAJA

TUOLIRIVISTÖT (VALOPUURTO OIKEALTA)

VALG-PIIRIT

TARKASTAJA TUPAKKI
VIDEO-TYKKIN VIERELLÄ

KAMERA
PANOROI VAS.

VIDEO-TYKKI (PÖLY/SAVU LEJUVA
VALOKEILASSA)

LÄHTEET

Lowenstein, S. (edit.) 2000. My first movie. Penguin Books Ltd.

Hänninen, H. & Latvala, M. 1992. Verikekkerit – kauhun käsikirja

Ellis, B.E. 1991. American Psycho. Vintage Contemporaries.